

PYHÄJÄRVEN KASVUN JA OPPIMISEN TUEN MALLI

Hyvinvointilautakunta 17.3.2026

Sisällysluettelo

Johdanto	2
1. Lainsäädännöllinen tausta ja yleiset periaatteet	3
1.1 Varhaiskasvatus.....	3
1.2 Esiopetus	5
1.3 Perusopetus	8
1.4 Lukio	11
2. Kasvun ja oppimisen tuen periaatteet Pyhäjärvellä	13
2.1 Varhaiskasvatus.....	13
2.2 Esi- ja perusopetus	15
2.2.1. Ikosen koulun esi- ja perusopetus	15
2.2.2. Salmen koulu	18
2.3 Lukio	22
3. Tuen jatkumo nivelvaiheissa	26
3.1 Varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen	26
3.2 Ikoselta Vikusiin	27
3.3 Alakoulusta yläkouluun	28
3.4 Yläkoulusta lukioon.....	28
3.5 Yläkoulusta ammatilliseen koulutukseen	29
4. Lähteet	30

Johdanto

Pyhjäjärven kaupungin kasvun ja oppimisen tuen malli ohjaa lapsen ja nuoren kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tuen järjestämistä varhaiskasvatuksesta lukioon. Mallin tavoitteena on varmistaa, että jokainen lapsi ja nuori saa oikea-aikaista, suunnitelmallista ja yksilöllisiin tarpeisiin perustuvaa tukea koko kasvu- ja koulutuspolkuns ajan.

Tuen järjestäminen perustuu varhaiskasvatustalakiin, perusopetustalakiin ja lukiolakiin sekä valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman ja opetussuunnitelmien perusteisiin. Tuen lähtökohtana ovat lapsen ja nuoren vahvuudet sekä hänen kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa liittyvät tarpeet.

Pyhjäjärven tuen mallin tarkoituksena on yhtenäistää toimintatapoja tuen tarpeen tunnistamisessa, tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa kaikissa kasvun ja koulutuksen polun vaiheissa. Malli vahvistaa varhaisen tuen toteutumista, tukee henkilöstön työtä sekä edistää sujuvaa yhteistyötä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion välillä. Erityistä huomiota kiinnitetään nivelvaiheisiin, jotta lapsen ja nuoren tarvitsema tuki jatkuu johdonmukaisesti eri vaiheissa.

Tuen mallin toteuttaminen tukee osaltaan Pyhjäjärven kaupungin hyvinvointisuunnitelman tavoitteita. Keskeisiä tavoitteita ovat lasten ja nuorten kokeman yhteisöllisyyden edistäminen, psyykkisen ja fyysisen toimintakyvyn vahvistaminen ennaltaehkäisevällä otteella sekä osallisuuden lisääminen. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa yhteistyötä perheiden, varhaiskasvatuksen, koulutuksen, opiskeluhoillon ja muiden lasten ja nuorten kanssa työskentelevien toimijoiden välillä. Tuen toteuttamisessa korostuvat yhteisöllinen toimintakulttuuri sekä monialainen yhteistyö. Näiden avulla pyritään luomaan turvallinen, osallistava ja hyvinvointia tukeva kasvu- ja oppimisympäristö, jossa jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus oppia, kasvaa ja edetä opinnoissaan omista lähtökohdistaan käsin.

Aluksi esitellään tuen lainsäädännöllistä taustaa ja yleisiä periaatteita. Sen jälkeen ovat vuorossa kasvun ja oppimisen tuen periaatteet Pyhjäjärvellä. Seuraavaksi kerrotaan, miten tuen jatkuminen huomioidaan eri nivelvaiheissa. Mallin pohjalta tehdään tukiprosessien kuvaukset, jotka toimivat arjen helppokäyttöisinä työkaluina.

Kasvun ja oppimisen tuen mallin on valmistehtu työryhmä, johon kuuluu edustajia varhaiskasvatuksesta, esi- ja perusopetuksesta sekä lukiosta ja hyvinvointipalveluiden hallinnosta.

Työryhmän puolesta,

Jouni Tilli

1. Lainsäädännöllinen tausta ja yleiset periaatteet

1.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on varhaiskasvatustilain (1183/2021) mukaan oikeus saada **yleistä, tehostettua** tai **erityistä tukea**. Tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti ja tuen taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tehostetun tai erityisen tuen edellytyksenä ei ole, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuulunutta tukea. Tehostettua tai erityistä tukea saava lapsi on otettava huomioon päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstön mitoituksessa.

Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden. Varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuksista.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä on velvollinen antamaan viivytystä lapselle hänen tarvitsemaansa tukea omassa lapsiryhmässään joustavin järjestelyin. Mikäli lapsen tuen tarpeet sitä edellyttävät, lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen pienryhmässä tai erityisryhmässä.

Lapsen tuen saanti ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveydenhuollon tai sosiaalihuollon lausuntoa. Lapsella on myös oikeus tuen palveluihin ja apuvälineisiin tuen tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa niistä tukitoimista ja apuvälineistä, joita lapsi tarvitsee varhaiskasvatukseen osallistumiseensa. Lapsen tarvitsema tuki ja toimenpiteet kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Yleinen tuki muodostuu yksittäisistä tuen muodoista, pedagogisista ratkaisuksista sekä tukitoimista, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen tuki on lyhytkestoista ja/tai intensiteetiltään matalampaa verrattuna tehostettuun ja erityiseen tukeen. Lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi soveltuvia materiaaleja, välineitä, opetusohjelmia tai osa-aikaista erityisopettajan antamaa tukea. Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöksen antamista. Yleinen tuki järjestetään varhaiskasvatuksen opettajan ja muun henkilöstön yhteistyössä.

Jos yleinen tuki ei ole riittävää tai lapsi tarvitsee vahvempaa tukea, tukea annetaan **tehostettuna tukena** lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tehostettu tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tukimuodoista. Tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tukea annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Jos yleinen tai tehostettu tuki ei ole riittävää tai lapsi tarvitsee tukea vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyemisestä tai muusta, merkittävästi hänen toimintakykyään alentavasta oppimisen tai kehityksen tuen tarpeesta johtuen, tukea annetaan **erityisenä tukena**, joka on yksilöllisesti suunniteltua, muodostuu useista tukimuodoista ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Lapselle annettava tuki voi sisältää lapsen tarvitsemia **pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia** toimenpiteitä. Lisäksi lapsella on hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamaa konsultaatiota ja opetusta, sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä.

Lapsen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä perustoimintaa. Lapsiryhmän kokoa muodostettaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu, tuen tarve ja taso sekä se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Tuen muotoja voi toteuttaa samanaikaisesti heti tuen tarpeen ilmettyä.

Pedagogisiin tuen muotoihin lukeutuvat toistuvat toiminnot sekä lapselle selkeä ja ennakoitava päivärhythmi. Lapsen tukeen kuuluvat muun muassa sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat. Näitä voivat olla puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä. Pedagogisiin tuen muotoihin kuuluvat myös varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana. Pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Rakenteellisiin tuen muotoihin kuuluu lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen. Rakenteellisia tuen muotoja ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä niiden muuttaminen lapsen tuen tarpeen mukaan. Ryhmän henkilöstörakennetta voidaan vahvistaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen sekä pien- tai erityisryhmä voivat olla lapsen tarvitsemia rakenteellisia tuen muotoja.

Hoidollisen tuen muodot tarkoittavat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät

avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä. Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen tuen tasosta, vaan hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Lapsen tuen tarpeen arviointiin voivat osallistua lapsen kehitystä ja oppimista tukevat muut viranomaiset, asiantuntijat ja muut tarvittavat tahot. Jos tuen tarpeen arviointi edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten asiantuntemusta, heidän tulee osallistua arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä.

Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset täytyy selvittää ja ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

1.2 Esiopetus

Perusopetuslain mukaan lapsella on oikeus saada oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea, kun hän sitä tarvitsee. Tuen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeista.

Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa **oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt** osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. Oppimisympäristöt tulee rakentaa sekä esiopetuksen ryhmässä että esiopetuksen toimipaikassa kaikille lapsille sopiviksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös lasten moninaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetusta, kuten eriyttämistä. Opetuksen eriyttämisen avulla otetaan huomioon paitsi tuen tarpeet, myös oppimisessaan pidemmällä olevat lapset, ja heille lisähaasteiden tarjoaminen.

Oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä ovat kielitietoinen opetus, pedagogiset järjestelyt ja rakenteelliset järjestelyt. Kielitietoisella opetuksella tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista. Pedagogisiin järjestelyihin kuuluu muun muassa päivittäiset ja säännöllisesti toistuvat toiminnot, selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen sekä saavutettavat vuorovaikutus ja kommunikointitavat. Rakenteellisiin kuuluu esteettömyyttä edistävät järjestelyt, ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitus.

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada **ryhmäkohtaisia tukimuotoja** ja **lapsikohtaisia tukitoimia** oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tueksi. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Lapsikohtaiset tukitoimet suunnitellaan, järjestetään

ja päätetään lapsen edun mukaisesti viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsen edun selvittäminen edellyttää lapsen näkemyksen huomioon ottamista kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemys otetaan huomioon lapsen iän ja kehityksen mukaisesti.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat **yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä**. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä, vaan niiden toteuttaminen on suunniteltava osana esiopetuksen toimintaa.

Opettajan antaman yleisen tukiopetuksen tavoitteena on tukea lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Esiopetuksessa yleinen tukiopetus tarkoittaa esiopetusryhmän toiminnan eriyttämistä, ja sitä annetaan pääsääntöisesti joustavissa pienemmissä ryhmissä. Yleinen tukiopetus kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Yleistä tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti ja sitä annetaan niin usein, kuin on tarpeen. Sitä voidaan antaa myös ennakoivasti ja sillä voidaan vastata lasten sairaspoissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin.

Opettajan antaman opetuskielen tukiopetuksen tavoitteena on lasten opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta. Opetuskielen tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä.

Erityisopettajan antamalla opetuksella muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, joka tukee oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella. Erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mutta se mahdollistaa opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille.

Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle. Konsultaatio on neuvon kysymistä, opetushenkilöstön keskinäistä neuvottelemista ratkaisun löytämiseksi sekä erityisopettajan antamaa neuvontaa opettajalle tai henkilöstöön kuuluvalla henkilölle lapsia tai opetusta koskevissa asioissa. Erityisopettajan konsultaatio voi liittyä myös esiopetusryhmässä toteutettavaan erityisopettajan antamaan opetukseen, ja konsultaatiolla vahvistetaan tällöin esimerkiksi opettajan ja henkilöstön osaamista tai sovitaan yhteisistä periaatteista samanaikais- ja yhteisopetusta koskien.

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa

mukaisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Lapsikohtaiset tukitoimet esiopetuksessa ovat:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet.

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä toteutetaan lapsen esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituinen jakso. Esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä toteutettaessa lähtökohtana erityisopettajan antaman opetuksen suunnittelemiselle ovat lapsen yksilölliset tarpeet.

Kun erityisopettajan opetus annetaan pienryhmässä, tarkoitetaan pienryhmällä sellaista esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Erityisopettajan antama opetus lapsikohtaisena tukitoimena voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista. Erityisopettajan opetus pienryhmässä toteutetaan kokoaikaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan.

Lapsikohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja apuvälineet mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opetukseen. Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi.

Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat kyseeseen tilanteessa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen.

Apuvälineillä tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä tarpeellisia apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Apuvälineet ovat osa opetusvälineitä. Lääkinnälliseen kuntoutukseen tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena.

Lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja esiopetusryhmän muun henkilöstön välistä yhteistyötä, ja se voi edellyttää erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden konsultaatiota.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, jonka laatii esiopetuksen opettaja tai opettajat. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa suunnitelman laatimiseen. Se on laadittava yhteistyössä lapsen ja huoltajan tai lapsen muun laillisen edustajan kanssa. Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajan myötävaikutusta, mikäli huoltaja näin valitsee. Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista.

Rehtori vastaa lukuvuosisuunnitelmasta, jossa kuvataan, miten ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Lisäksi kuvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

1.3 Perusopetus

Perusopetuksen tehtävänä on tarjota kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään kasvuun ja oppimiseen. Oppimisen ja koulunkäynnin järjestäminen pohjautuu suunnitelmallisesti toteutettaville **oppimisen edellytyksiä tukeville opetusjärjestelyille**.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt luovat pohjan laadukkaalle perusopetukselle, ryhmäkohtaisille tukimuodoille ja oppilaskohtaisille tukitoimille. Ne ovat keskeinen osa toimintakulttuuria. Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan:

- oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetuksen järjestämistä ja opetuksen eriyttämistä
- eri oppiaineiden ja tiedonalojen kieltä avaavaa kielitietoista opetusta
- opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa
- pedagogisia ratkaisuja, joilla tukea tarvitsevien oppilaiden lisäksi huomioidaan myös oppilaat, jotka etenevät opinnoissaan eri laajuisin tavoitekokonaisuuksittain
- opettajan kykyä huomioida riittävästi opetusryhmän tarpeet ja vahvuudet
- oppilaiden kanssa työskentelevien koulunkäyntiavustajien tai koulunkäynninohjaajien hyödyntämistä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena

Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä tukea myönteisen käsityksen luomiseen itsestään, oppimisestaan ja yhteisön jäsenenä toimimisesta.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. On huolehdittava siitä, että oppilas kokee, että hänen oppimisensa ja koulunkäynnin tuen tarpeensa tunnistetaan ja huomioidaan ja hän saa tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tuen järjestämisessä oleellista on tuen tarpeen varhainen tunnistaminen.

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada oppimisen ja koulunkäynnin tukena **ryhmäkohtaisia tukimuotoja** ja **oppilaskohtaisia tukitoimia**.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä osana perustoimintaa. Kaikkia oppilaita koskevia ryhmäkohtaisia tukimuotoja ovat

- yleinen tukiopetus,
- kielellinen tukiopetus ja
- erityisopettajan antama opetusta muun opetuksen yhteydessä.

Yleinen tukiopetus vahvistaa opetuksen ja kasvatuksen tavoitteiden saavuttamista perusopetuksessa. Yleinen tukiopetus on opittaviin asioihin tutustumista etukäteen tai opitun vahvistamista ja kertaamista. Sillä pyritään ehkäisemään vaikeuksia ennakolta ja varmistamaan opittavien asioiden ymmärtäminen sekä opintojen eteneminen. Sillä voidaan vastata myös oppilaan poissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin.

Opetuskielen tukiopetus kohdistuu ensisijaisesti opetuskielen taidon vahvistamiseen. Sitä annetaan oppilaille, joilla on haasteita eri oppiaineiden kielen ymmärtämisessä ja kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta, joka tukee oppilaita eri oppiaineiden tekstien lukemisessa, niiden ymmärtämisessä ja tulkitsemisessä sekä omassa tuottamisessa. Opetus kohdistuu oppiaineen kieleen ja sisältöön samaan aikaan.

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä tukee ja täydentää muuta opetusta ja mahdollistaa oppilaiden tarpeiden huomioimisen osana ryhmämuotoista opetusta. Se on ensisijaisesti ryhmäkohtainen tukimuoto, ja sitä ei kohdenneta yksittäisen oppilaan vaan tietyn oppilasryhmän tai koko opetusryhmän oppimisen tuen tarpeiden mukaisesti. Erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä voi liittyä myös erityisopettajan konsultaatiota, joka kohdentuu kyseisen luokan tai ryhmän kanssa toimiville opettajille ja muulle opetus- ja kasvatushenkilöstölle.

Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaalle riittämättömät, tarjotaan oppilaskohtaisia tukitoimia. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat

- erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä,
- erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä,
- erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja
- oppilaalle annettavat tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet.

Säännöllisellä erityisopettajan antamalla opetuksella osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Sitä voidaan toteuttaa oppilaan omassa opetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai siitä erillään.

Erytisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoittaa, että esimerkiksi yhden oppiaineen opetustunneista alle puolet ovat erityisopettajan antamaa opetusta joko muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä.

Oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama opetus yhdessä tai useammassa oppiaineessa tarkoittaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta kokonaan pienryhmässä. Tällöin oppilaan oppimisvalmiuksista tai oppimisen edellytyksistä johtuen hänen katsotaan hyötyvän erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta pienryhmässä yhden tai useamman oppiaineen opetuksessa.

Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaan opetuksen järjestäminen erityisluokassa tarkoittaa sitä, että oppilas saa erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa. Osa opetuksesta voidaan toteuttaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti yhteistyössä niin, että oppilaan osallistuminen muiden opetusryhmien opetukseen on mahdollista.

Oppilaskohtaisia tukitoimia annetaan yksilöllisiin tarpeisiin perustuen ja säännöllisesti. Niiden tarvetta arvioidaan, niitä suunnitellaan ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaan tukemiseksi riittämättömiä. Tuen tarvetta arvioitaessa tarkastellaan oppilaan osaamisen ja oppimisen valmiuksien ohella pedagogisia ratkaisuja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle.

Sekä ryhmäkohtaisten että oppilaskohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa tulee tehdä opettajien välistä yhteistyötä. Oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä sekä ryhmäkohtaisista ja oppilaskohtaisista tukitoimista määrätään tarkemmin opetussuunnitelman perusteissa.

Jos oppilas ei oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta kykene suoriutumaan opinnoistaan, voidaan perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poiketa. Poikkeaminen on viimesijainen toimi, jota ennen oppilaan tulee saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja oppilaskohtaisia tukitoimia. Oppiaineen oppimäärän rajaaminen tehdään vasta silloin, jos oppilas ei kykene ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta suoriutumaan hyväksytysti (arvosana välttävä (5)) perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista.

Opetuksen järjestäjän on tehtävä hallintopäätös oppilaskohtaisista tukitoimista, perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta sekä opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite.

Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat siitä, että tukitoimet, niiden resursointi, rakenteelliset ratkaisut, vastuut ja järjestelyt on tarkoituksenmukaisesti kirjattu opetussuunnitelmaan ja opetussuunnitelman mukaiseen lukuvuosisuunnitelmaan ja että tukitoimia toteutetaan suunnitelmallisesti osana koulun toimintaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä oppilaskohtaiset tukitoimet edellyttävät niiden kuvaamista lukuvuosisuunnitelmassa, suunnitelmallista johtamista ja toteutuneiden toimenpiteiden sekä niiden vaikuttavuuden

seurantaa ja säännöllistä arviointia. Jokaisen työntekijän vastuulla on johtaa omaa toimintaansa yhdessä sovittujen toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

1.4 Lukio

Opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen lukiolaissa tarkoitettujen opintojen aikana. Oppimisen tuki on opiskelijan tarvitsemaa tukiovetusta, ohjausta ja tukea, jota hän tarvitsee lukion oppimäärän suorittamiseksi.

Oppimisen tuki tarkoittaa opiskelijan yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaamista sekä yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä tukiratkaisuja, jota järjestetään opiskelijoille monipuolisesti, joustavasti ja vaihtoehtoisia menetelmiä hyödyntäen. Tukea voidaan toteuttaa sekä yksilö- että ryhmämuotoisesti. Pääpaino on helposti saavutettavassa tuessa, jota annetaan opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä ja jolla voidaan ennaltaehkäistä vaikeuksien kasautuminen.

Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä aineenopettajan antamana tukiovetuksena sekä erityisopettajan ja muun henkilöstön antamana tukena ja ohjauksena. Tukitoimia on pyrittävä antamaan riittävästi, oikea-aikaisesti ja siten, että se edistää opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista, jatko-opintoihin siirtymistä ja hyvinvointia.

Tukiovetusta voidaan antaa myös opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien vahvistamiseksi tai opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi. Tukiovetukseen voi sisältyä kielitaidon vahvistamista silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen opetuskielen sanastossa tai kielen käytön tavoissa.

Osana oppimisen tukea tarjotaan erityisopettajan antamaa tukea ja ohjausta. Erityisopettajan antama tuki voi olla esimerkiksi keskustelua opiskelijan tuen tarpeista ja opiskelua tukevista keinoista tai lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien testaamista, ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyjen tarpeen arviointia sekä tuen suunnittelua yhteistyössä aineenopettajien kanssa. Erityisopettaja voi tukea opiskelijaa konsultoimalla muita opettajia. Tällaisesta erityisopettajan antamasta oppimisen tuesta ei tehdä hallintopäätöstä.

Opiskelijaa opettavat opettajat ja erityisopettaja suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa tarvittaessa mukana on myös muita asiantuntijoita. Opiskelijan oppimista ja hyvinvointia tuetaan monialaisena yhteistyönä. Osana oppimisen tukea opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja.

Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa.

Opiskelijalla on oikeus **erityisopetukseen**, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä yllä mainittu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen

tarve huomioon ottaen. Erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa.

Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan sellaisia opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka on tunnistettu joko perusopetuksen tai lukio-opintojen aikana. Nämä tekijät voivat johtua pitkäkestoisesta oppimisvaikeudesta, neuropsykiatrisesta vaikeudesta tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai sairaudesta.

Jos oppivelvolliselle on tehty perusopetuslain mukainen päätös erityisestä tuesta ja päätös on voimassa perusopetuksen päättyessä, koulutuksen järjestäjän on selvítettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve. Lukion aikana oppimisvaikeudet voidaan todentaa myös seulojen ja testien perusteella. Osana arviointia voidaan tarvittaessa haastatella opiskelijoita opettavia opettajia, jotta voidaan arvioida opiskelijan oppimisvaikeuksien vaikutukset opiskeluun sekä tarvittavat tukitoimet. Tarvittaessa oppimisvaikeuksien todentaminen tehdään yhteistyössä opiskeluhuollon toimijoiden kanssa.

Jos pelkät lukiolain mukaiset oppimisen tuen keinot arvioidaan heti lukio-opintojen alussa riittämättömiksi, erityisopetusta voidaan tarjota ja erityisopetuksen päätös tehdä tuen tarpeen perusteella jo lukion alkuvaiheessa. Silloinkin rinnalla käytetään muita oppimisen tuen keinoja, kuten tukiopetusta. Muulla todennettuihin oppimisvaikeuksiin rinnastettavalla syyllä tarkoitetaan tilanteita, joissa opiskelija tarvitsisi erityispedagogista tukea jonkin muun syyn kuin oppimisvaikeuksien, vamman tai sairauksien takia. Muu syy voi olla esimerkiksi vaikeaan elämäntilanteeseen liittyvä syy, joka vaikeuttaa merkittävästi ja pitkäkestoisesti opiskelua ja oppimista. Vammaisten opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi tehdään tarvittaessa yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa.

Erityisopettaja vastaa erityispedagogisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja opiskeluun sekä osaamisen osoittamiseen liittyvien tukitoimien suunnittelusta. Erityisopetus voi olla esimerkiksi pitkäkestoista sopivien opiskelutaitojen ja -strategioiden opettamista, toiminnanohjausta tai tukea ajanhallintaan sekä itsenäiseen opiskelun tavoitteiden asettamiseen ja aikaansaamiseen. Erityisopetuksessa otetaan huomioon myös opiskelijan tarvitsemat erityisjärjestelyt osaamisen osoittamiseen liittyvissä tilanteissa lukiokoulutuksen aikana sekä ylioppilaskokeissa.

Koulutuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekemistä. Tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan opintojen kuluessa. Erityisopetuksesta on myös mahdollista luopua ja tuki lakkauttaa, mikäli tuen tarvetta ei enää ole. Tällöin lakkauttamisesta tehdään hallintopäätös.

2. Kasvun ja oppimisen tuen periaatteet Pyhäjärvellä

2.1 Varhaiskasvatus

Pyhäjärvellä varhaiskasvatusta ohjaavat inklusion ja yhdenvertaisuuden periaatteet. Jokaisella lapsella on oikeus osallistua ryhmän toimintaan omien edellytystensä mukaisesti ja saada tarvitsemansa tuki omassa varhaiskasvatusympäristössään. Inklusion keskeinen ajatus on, että toimintaa mukautetaan lapsen tarpeisiin, ei päinvastoin.

Tuki järjestetään viivytyksettä. Varhaiskasvatuksen henkilöstö havainnoi lapsen kehitystä ja oppimista osana arjen toimintaa, keskustelee havainnoista huoltajien kanssa ja käynnistää tarvittavat tukitoimet heti tarpeen ilmetessä.

Kolmitasoisien tuen kokonaisuus

Varhaiskasvatuksessa kasvun ja oppimisen tuki rakentuu kolmitasoisien tuen mallin mukaisesti: yleinen, tehostettu ja erityinen tuki.

Yleinen tuki on osa päivittäistä pedagogiikkaa ja ennaltaehkäisee tuen tarpeen kasvua. Pyhäjärvellä se voi sisältää esimerkiksi selkeän päivärytmin, visuaaliset tuet, ennakoivat rakenteet, vuorovaikutuksen vahvistamisen tai aistisäätelyn huomioimisen.

Tehostettua tukea annetaan, kun yleinen tuki ei riitä turvaamaan lapsen kasvua ja oppimista. Tuki on säännöllistä, suunnitelmallista ja koostuu useista rinnakkaisista tukitoimista. Pyhäjärvellä tehostettu tuki voi sisältää varhaiskasvatuksen erityisopettajan (VEO) ohjausta, pienryhmähetkiä ja yksilöllisiä tuokioita esimerkiksi kielen, vuorovaikutuksen tai motoristen taitojen vahvistamiseksi. Pedagogiikassa hyödynnetään vahvistettua struktuuria ja visuaalisia tukia. Rakenteellinen tuki voi tarkoittaa lisähenkilöstöä tai ryhmäkoon tarkastelua. Tarvittaessa toteutetaan myös ruokailuun tai lääkeykseen liittyviä hoidollisia tukitoimia. Tehostettu tuki suunnitellaan moniammatillisesti ja arvioidaan säännöllisesti. Tehostetusta tuesta tehdään hallintopäätös.

Erityinen tuki on varhaiskasvatuksen vahvin ja pitkäkestoisin tuen muoto. Sitä annetaan, kun yleinen ja tehostettu tuki eivät riitä turvaamaan lapsen oppimista, toimintakykyä tai osallistumista. Pyhäjärvellä erityinen tuki suunnitellaan yksilöllisesti lapsen tarpeiden perusteella, ja siihen sisältyy VEO:n tukea, tiivistä ohjausta ja arjen työmenetelmien muokkaamista.

Erityinen tuki voi sisältää rakenteellisia ratkaisuja, kuten henkilökohtaisen tai ryhmämuotoisen avustajan, oppimisympäristön muutoksia tai pienennetyssä ryhmässä toimimista. Lisäksi hyödynnetään kuntouttavia ja tavoitteellisia työmenetelmiä yhteistyössä esimerkiksi puheterapeutin, toimintaterapeutin tai neuvolan kanssa. Pedagogiikassa korostuvat selkeä struktuuri, vahva visuaalinen ja toiminnallinen tuki sekä pieniin, konkreettisiin osiin pilkottu oppiminen. Erityinen tuki edellyttää suunnitelmallista, jatkuvaa arviointia ja aikuisen aktiivista ohjausta arjen tilanteissa. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Yksilöllisyys ja vahvuuslähtöisyys

Pyhäjärvellä tuen järjestämisessä korostuvat lapsen yksilöllisyyden huomiointi ja hänen vahvuuksiensa tunnistaminen. Lapsen kehitystä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, huomioiden emotionaaliset, sosiaaliset, kielelliset ja kognitiiviset valmiudet. Tuki ei perustu diagnooseihin, vaan arjen havainnointiin ja lapsen tämänhetkiseen tilanteeseen. Tuen tavoitteena on varmistaa lapsen osallisuus ja toimijuus päivittäisessä arjessa.

Tukea annetaan pedagogisena, rakenteellisena ja hoidollisena tukena. Pedagoginen tuki näkyy esimerkiksi tehtävien soveltamisena, vahvistavana palautteena ja selkeinä arjen rakenteina. Rakenteellinen tuki voi sisältää lapsiryhmän koon tarkastelua, lisähenkilöstöä tai avustajapalveluita. Hoidollinen tuki liittyy lapsen terveydenhoidollisiin tarpeisiin, kuten lääkitykseen tai muihin hoitotoimiin. Tuen tavoitteena on mahdollistaa lapselle yksilöllinen ja joustava polku arjen tilanteissa yhteistyössä huoltajien ja asiantuntijoiden kanssa.

Monialainen yhteistyö ja osallisuus

Tuen suunnittelu ja toteutus tapahtuu tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa. Pyhäjärvellä painotetaan huoltajien asiantuntijuutta oman lapsensa tuntemisessa. Lisäksi yhteistyötä tehdään tarvittaessa muiden asiantuntijoiden, kuten puheterapeuttien, neuvolan tai sosiaalipalveluiden kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajalla (VEO) on keskeinen rooli tuen arvioinnissa ja suunnittelussa. Lapsen osallisuutta tuetaan tuomalla hänen ajatuksiaan ja kokemuksiaan esiin kehitystason mukaisilla tavoilla, esimerkiksi kuvakorteilla, keskustelulla tai havainnoinnilla.

Tuen vaikuttavuuden arviointi

Tuen vaikutuksia arvioidaan säännöllisesti ja vähintään kerran vuodessa. Arviointi perustuu arjen havainnointiin, dokumentointiin sekä yhteistyöhön huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Lapsen kokemukset huomioidaan ikätason mukaisesti.

Arvioinnissa tarkastellaan, ovatko tavoitteet saavutettavissa käytetyillä tukikeinoilla ja tukeeko oppimisympäristö lapsen osallistumista. Mikäli edistystä ei tapahdu, tukitoimia muokataan tai tason tarvetta arvioidaan uudelleen. Arviointi kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, ja VEO toimii henkilöstön tukena arviointiprosessissa.

Tuen dokumentointi ja jatkuvuus

Pyhäjärvellä tuki kirjataan osaksi lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunnitelmaan dokumentoidaan lapsen vahvuudet, tuen tarpeet ja konkreettiset tukitoimet sekä arviointikäytännöt. Mikäli lapsi siirtyy esiopetukseen tai kouluun, siirtymävaihetta tuetaan huolellisella yhteistyöllä ja tietojen siirrolla. Pyhäjärvellä varmistetaan tuen jatkumo esiopetukseen siten, että aiemmin käytetyt tukimuodot ja havainnot lapsen oppimisesta ja kehityksestä välittyvät vastaanottavalle taholle.

2.2 Esi- ja perusopetus

2.2.1. Ikosen koulun esi- ja perusopetus

Pyhäjärvellä esiopetus järjestetään Ikosen koulun yhteydessä. Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista, yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja. Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Rehtorilla on vastuu tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista. Pedagoginen yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa ja tuen suunnittelussa on tärkeää. Tuki voidaan suunnitella ja toteuttaa moniammatillisessa yhteistyössä.

Esiopetuksen ja alakoulun oppimisen tuen malli on pääpiirteittäin samanlainen Pyhäjärvellä. Tässä mallissa käytetään yhteistä käsitettä oppilas, kun puhumme esiopetuksessa olevista lapsista ja perusopetuksessa olevista oppilaista.

Oppilaan auttamispolku

Opettaja on avainasemassa, kun oppilaalla ilmenee erilaisia vaikeuksia koulussa. Varhainen puuttuminen auttaa oppilasta selviytymään ja estää ongelmien kasvamista liian suuriksi. Pidemmällä tähtäimellä se estää syrjäytymistä. Asioiden kirjaaminen on tärkeää, jotta työskentelystä tulee johdonmukaista. Käytössä on kaksi polkua: peruspolku, joka koskee pääosin oppimisvaikeuksia ja auttamispolku, jota käytetään kiireellisissä, ei oppimisvaikeuksia koskevissa tapauksissa.

a) Peruspolku

Jos oppilaalla ilmenee ongelmia oppimisessa, tilanteeseen perehdytään ottamalla yhteyttä huoltajiin ja erityisopettajaan. Tässä yhteydessä arvioidaan, onko opetusta eriytetty riittävästi ja erilaisin keinoin. Tarpeen vaatiessa ryhmäkohtaisia tukimuotoja lisätään. Tuen riittävyttä seurataan. Jos ryhmäkohtainen tuki ei riitä, kutsutaan koolle oppilaspalaveri (oppilas, huoltaja, opettaja, erityisopettaja ja mahdollisesti rehtori), jossa keskustellaan oppilaskohtaiseen tukeen siirtymisestä. Oppilaan tukea tullaan jatkamaan säännöllisenä ja tarvittaessa lisäämään. Opettaja täyttää erityisopettajan tuella oppilaskohtaisen tuen lomakkeen, jonka rehtori toimittaa hyvinvointijohtajalle oppilaskohtaisen tuen päätöksen tekemistä varten. Oppilaskohtaisen tuen seuranta ja lomakkeen tarkistus on lukuvuosittain.

b) Auttamispolku

Huolen ilmetessä opettaja on yhteydessä huoltajaan. Sovitaan palaveri, johon voidaan kutsua myös oppilashuollon henkilöitä. Palaverissa päätetään yhdessä toimenpiteistä ja seurantapalaverista. Seurantapalavereita voi olla useita, joihin voidaan tarvittaessa pyytää mukaan muitakin tukea toteuttavia henkilöitä. Opettaja kirjaa sovitut toimenpiteet **Oppilashuollolliseen palaverilomakkeeseen**, joka tallennetaan **Oppilashuoltorekisteriin**. Mikäli ongelmatilanne jatkuu, seurantapalaverissa päätetään mahdollisista uusista toimenpiteistä. Sovitaan edelleen vastuuhenkilöistä ja seurannasta, mitkä kirjataan **Oppilashuollollisen palaverin muistio -lomakkeeseen**. Mikäli huoltajat eivät ole läsnä, heille ilmoitetaan sovituista asioista.

Tuen tarpeen tunnistaminen

Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden tarpeita tulee arvioida jatkuvasti ja aloittaa tuen antaminen riittävän varhain. Tämä ehkäisee ongelmien syvenemistä ja pitkäaikaisvaikutuksia. Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää oppilaalle tehtyjen terveystarkastusten ja mahdollisten muiden arviointien tuloksia. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista.

Huoltajalle ja oppilaalle tulee antaa tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Tuki annetaan oppilaalle omassa koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei tuen antaminen välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Laadukas opetus ja mahdollisuus saada tukea ja ohjausta oppimiseen ja koulunkäyntiin kaikkina työpäivinä on jokaisen oppilaan oikeus. Opettajalla on vastuu opetusryhmän ja jokaisen oppilaan erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioonottamisessa opetuksessa. Yhteistyö huoltajien, toisten opettajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa edesauttaa tässä onnistumista. Hyvin suunniteltu ja toteutettu opetus on parasta varhaista tukea.

Ikosen koululla luokkien ryhmäkoot ovat pienet ja ohjaajaresurssi on kaikkien opetusryhmien käytössä. Melkein kaikilla luokilla on tukiopetusta varten paikka lukujärjestyksessä. Jokaisella luokalla on jakotunteja ja opettajien hyppytunnit hyödynnetään samanaikaisopetukseen.

Tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, opettajien yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla (mahdolliset palkkitunnit). Koulu käyttää erityisesti tukiopetusta, sen lisäksi voidaan käyttää myös laaja-alaista erityisopetusta tai avustajan työpanosta keinoina vastata opetusryhmän tai yksittäisten oppilaiden tuen tarpeisiin.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Koulun on oltava yhteistyössä huoltajan kanssa niin, että hän voi osaltaan tukea lapsen tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Opettaja tapaa huoltajia vuosittain, ainakin arviointikeskusteluissa kevätlukukauden alussa.

Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista, oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Koteihin jaetaan lukuvuoden alussa tietopaketti

Ikosen koulun ABC, josta löytyy tiivistetysti kaikki koulunkäyntiin ja oppimiseen sekä tukeen liittyvät tiedot.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja ovat:

- **Tukiopetus**

Tukiopetuksella tarkoitetaan ennaltaehkäisevää, oppimisen etenemistä tukevaa toimintaa. Tukiopetus voi sisältää ennakoivaa opetusta ja opitun vahvistamista tai kertaamista. Siellä voidaan opettaa oppimaan oppimisen taitoja, oppimisstrategioita ja opiskelutapoja. Aloitteen tukiopetuksen antamisesta tekee ensisijaisesti opettaja. Myös oppilas itse tai huoltajat voivat pyytää sitä. Tukiopetus voi kohdistua kaikkiin oppiaineisiin ja tukiopetuksen antajana voi toimia kuka tahansa opettaja. Tukiopetus merkitään lukukauden päätteeksi oppilashuollolliseen seurantalomakkeeseen.

- **Opetuskielen tukiopetus**

Tätä käytetään ensisijaisesti opetuskielen taidon ja eri tekstitaitojen vahvistamiseen ja sitä annetaan oppilaille, joilla ei ole riittävää opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Kyseessä ei siis ole S2-opetus.

- **Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä**

Ikosen koululla erityisopettajien antamaa opetusta on: 0.–1.-luokilla 9 h, 2.–4.-luokilla 25 h ja 5.–6.-luokilla 18 h. Erityisopetusta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä antaa kolme opettajaa. Erityisopetuksella voidaan parantaa oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisen eri alueisiin liittyvien ongelmien kasvua. Kaikilla yleisopetuksen oppilailla on mahdollisuus saada erityisopetusta.

Alkuopetuksessa keskitytään harjaannuttamaan niitä perustaitoja, jotka mahdollistavat lukemaan ja kirjoittamaan oppimisen sekä matemaattiset perusvalmiudet. 3.–6.-luokilla oppiaineiden perustaitoja vahvistetaan opiskeltavien oppisisältöjen rinnalla. Erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin pienryhmässä, yksilöopetuksena tai samanaikaisopetuksena.

Oppilaskohtaiset tukitoimet

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään **säännöllistä ja jatkuvaa erityisopettajan tukea**, on tehtävä oppilaskohtaisen tuen toteuttamisen suunnitelma, jonka pohjalta tehdään hallinnollinen päätös tuen antamisesta. Oppilaskohtaisen tuen prosessi Pyhäjärven perusopetuksen 1.–6.-luokilla ja esiopetuksessa on kuvattu liitteessä.

Erityisopetuksen lisäksi oppilaskohtaista tukea voidaan täydentää suunnitelman mukaisesti eriyttämällä, helpotetulla oppimateriaalilla, helpotetuilla kokeilla sekä tukiopetuksella. Pedagogiset käytänteet ja oppimisympäristö ovat merkittävässä roolissa oppimistilanteissa ja näitä kaikkia on arvioitava oppilaskohtaista tukea suunniteltaessa. Tärkeintä on, että tuki on

koordinoitu ja suunniteltu selkeästi ja jokainen tukija tietää tavoitteensa ja vastuunsa.

- **Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä**

Erityisopettajan antama opetus voi tapahtua joustavasti pienryhmässä, yksilöopetuksena tai samanaikaisopetuksena. Oppilaskohtaisessa tuessa korostuu perustaitojen harjaannuttaminen. Erityisopettaja ja luokanopettaja tekevät saumatonta yhteistyötä, myös kodin kanssa tehtävän yhteistyön osuus korostuu.

- **Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa**

Ikosen alakoululla on kolme erityisluokkaa, joista yksi on keskuskoululla 5.–6.-luokkien yhteydessä ja kaksi on Ikosen kiinteistössä 0.–4.-luokkien yhteydessä. Viimeksi mainituista toinen on pidennetyn opetuksen luokka.

Tuen piirissä olevien lasten tiedonsiirto koululle tapahtuu viimeistään talvilomaan mennessä. Tällöin keskustellaan mm. pidennettyyn oppivelvollisuuteen siirtymisestä.

Erityisluokassa annetaan opetusta niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Tuki muodostuu tuen suunnitelmaan perustuvasta erityisopetuksesta sekä muista perusopetuksen tukimuodoista.

Viimeisenä keinona on **oppimäärän rajaaminen**. Oppiaineen oppimäärää voidaan rajata yhdessä tai useammassa oppiaineessa, mikäli erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta oppilaskohtaisesta opetuksesta pienryhmässä tai erityisluokassa huolimatta oppilaan opinnot eivät etene yleisen oppimäärän mukaisesti.

Tarvittaessa oppilaan opetus järjestetään toiminta-alueittain, jos oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä tukitoimista tai oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.

2.2.2. Salmen koulu

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki yläkoulussa

Kaikkia oppilaita koskevinä ryhmäkohtaisina tukimuotoina tarjotaan yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta ja erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen mitoituksista ja suunnittelusta vastaa rehtori, joka konsultoi erityisopettajia ja aineen opettajia. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen tarve kartoitetaan yhteistyössä Salmen koulun opettajien ja erityisopettajien kanssa opetusryhmittäin. Tuen tarvetta myös seurataan ja arvioidaan jatkuvasti kouluarjessa. Lukuvuoden aikana tehdään joustavasti muutoksia oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti. Aineenopettaja, erityisopettaja ja rehtori suunnittelevat yhdessä muutokset.

Salmen koululla kehitetään erityisesti yhteis- ja samanaikaisopettajuuden toimintamalleja, siten että ne parhaalla mahdollisella tavalla tukevat oppilaan oppimista. Pedagoginien tiimi seuraa kaikkien vuosiluokkien tukimuotojen toteutumista ja kohdentumista kokoontuen säännöllisesti lukuvuoden aikana.

Pedagoginen tiimi kehittää koulun käytössä olevia toimintamalleja, tukee yhteis- ja samanaikaisopettajuuden toteutumista siten, että ne tukevat oppilaan oppimista.

Salmen koulun oppimisen tuen polku

Tuen järjestämisessä oleellista on tuen tarpeen varhainen tunnistaminen. Salmen koulussa oppilaan tuen tarpeen kartoittamiseen kuuluvat:

- tulevien 7-luokkalaisten siirtopalaverit
 - saadun tiedon pohjalta pyritään varmistamaan, että oppilaan tarvitsema tuki jatkuu yläkoulun puolella.
- 7-luokkalaisten lukemisen ja kirjoittamisen taitojen sekä matematiikan taitojen kartoittaminen syyslukukauden alussa.
- 8- ja 9-luokkalaisten päivitetyt tiedonsiirtopalaveri syyslukukausittain
- Oppimistutkimukset, joiden tekemisestä vastaa koulupsykologi.
- Erityisopettajien tiimi ja erityisopetuksen yhteissuunnittelu, jossa käydään läpi vuosiluokkien tuen tarvetta
- Luokanvalvojan pitämät kehityskeskustelut sekä näihin kerätty aineenopettajien palaute

Ryhmäkohtaiset tukimuodot Salmen koulussa

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan suunnitelmallisesti koko lukuvuoden ajan osana koulun perustoimintaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Rehtori konsultoi erityisopettajia ja suunnittelee lukuvuosittain lukujärjestystyössä ryhmäkohtaisen tuen tarvetta ja mitoitusta.

• Opettajan antama yleinen tukiopetus

Salmen koulussa yleistä tukiopetusta toteutetaan oppilaan lukujärjestykseen merkityllä tukiopetustunnilla tai muuna sovittuna aikana. Lähtökohtaisesti tukiopetusta ei anneta toisen oppiaineen opetuksen aikana. Tukiopetusta voidaan antaa myös opetustunnin aikana, siinä oppiaineessa, jossa tukiopetustarvetta on. Opetustunnin yhteydessä annetun tukiopetuksen mahdollistaa yhteisopettajuusjärjestely. Tukiopetusta antaa aina ensisijaisesti aineenopettaja ja toissijaisesti erityisopettaja. Salmen koululla on käytössä myös käytäntö, jossa yksi aineenopettaja tukiopettaa koko vuosiluokkaa tukiopetettavassa oppiaineessa. Näin oppilaille on mahdollista saada monipuolista tukea.

• Opettajan antama opetuskielen tukiopetus

Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti sen aineen aineenopettaja, jossa oppilas tarvitsee tukea. Opetuskielen tukiopetus on tuenmuotona mahdollinen kaikille oppilaille.

Salmen koulussa kyseistä tukiresurssia on painotettu suomi toisena kielenä opiskelijoille erityisopettajan antamana opetuksena.

- **Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä**

Salmen koulussa ryhmäkohtaisia tukimuotoja toteutetaan samanaikais- ja yhteisopetuksena, joka mahdollistaa joustavan ryhmittelyn ja erityisopettajan tuen laajan jalkautumisen oppilaille. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista ei tehdä erillistä suunnitelmaa tai tukea koskevaa päätöstä. Lain mukainen ryhmäkohtainen tuki toteutuu sekä yhteisopettajuutena, jota toteuttavat sekä erityisopettaja työparinaan aineenopettaja että aineenopettaja työparinaan toinen aineenopettaja. Lisäksi yhteisopettajuutta pyritään toteuttamaan lain mitoituksen ylittävällä hankerahoituksella.

Oppilaskohtaiset tukitoimet Salmen koulussa

Oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen voi todeta aineenopettaja, luokanvalvoja tai erityisopettaja, joka laittaa alulle oppilaan tukea koskevan suunnitelman laatimisen. Oppilaan tukea koskeva suunnitelma tehdään moniammatillisessa yhteistyössä yhdessä huoltajan kanssa. Tuen toteuttamisesta tehdään oppilaskohtainen tuen järjestämistä koskeva suunnitelma ja hyvinvointijohtajan hallintopäätös. Tämä prosessi on kuvattu Salmen koulun oppimisen tuen polussa (liite). Tuen tarpeen arvioinnissa on tilanteen vaatiessa mahdollista hyödyntää myös muuta kuin oman koulun erityisopettajan konsultaatiota tai hyödyntää sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua.

Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan oppiminen, osaaminen, työskentely ja käyttäytyminen arvioidaan arviointia koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti, ellei oppilaalle ole tehty hallintopäätöstä perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöstä poikkeamisesta, tai jos oppilaalle on tehty hallintopäätös toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta.

Tavoitekokonaisuuksittain opiskelevien oppilaiden opetus järjestetään Salmen koulussa joko keskitetysti yhden erityisopettajan opetuksessa tai erityisluokan opettajan opetuksena erityisluokassa.

- **Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä**

Erityisopettajan opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan yksilölliset tarpeet. Salmen koulussa erityisopettajan antama opetusta osittain pienryhmässä painottuu oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti matematiikan, englannin, ruotsin ja äidinkielen opetukseen. Tuki on säännöllistä ja pitkäkestoista joko lukukauden tai lukuvuoden kestävä. Erityisopettajan antaman tuen lisäksi rauhallinen oppimisympäristö ja vähäinen kanssaoppilaiden määrä tuovat tukea oppilaalle.

- **Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä**

Salmen koulussa on mitoitettu 24 vvt erityisopettajan antamaan yhden tai useamman oppiaineen opetukseen. Oppilaan tarvetta erityisopettajan opetukselle arvioidaan erityisopettajien yhteistyössä 7-luokalla siirtotiedoissa saadun tiedon perusteella. Tuen tarvetta arvioidaan lukuvuosittain ja 8- ja 9-luokan tuki toteutetaan oppilaan tarpeiden mukaisesti. Oppilas ja huoltaja voivat myös pyytää oppilaan tuen kartoittamista ja erityisopettajan tukea oppilaan kokemien oppimisen haasteiden vuoksi.

Erityisopettajan tukea saava oppilas arvioidaan yleisopetuksen kriteerien mukaisesti, sillä erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa oppilaskohtaisena tukitoimena ei sinänsä ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

- **Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa**

Salmen koulussa on yksi vuosiluokkien 7–9 pienryhmä, jota opettaa erityisluokanopettaja työparinaan ohjaaja. Erityisluokan oppilaat ovat integroituna yleisopetuksen ryhmiin 7-luokalla taito- ja taideaineissa sekä fysiikassa ja kemiassa. 8- ja 9-luokalla edellä mainittujen aineiden lisäksi oppilaat ovat integroituna valinnaisissa oppiaineissa. Pienryhmien määrä voi vaihdella tarpeen ja resurssien mukaan.

- **Oppimäärän rajaamisen periaatteet**

Jos oppilaalle tarjotut tukimuodot ja -toimet eivät riitä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen, on viimesijaisena keinona mahdollista poiketa perusopetuksen oppiaineen tai -aineiden tavoitteista. Tämä on mahdollista ainoastaan silloin, kun oppilas on jo saanut muiden tukimuotojen ja -toimien lisäksi kyseisessä oppiaineessa oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa ja, kun oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta välttävää arvosanaa (5).

Oppimäärän rajaamisesta päätetään moniammatillisessa yhteistyöpalaverissa, jossa ovat läsnä oppilas ja huoltaja, luokanvalvoja, erityisopettaja ja rehtori. Lisäksi kutsuttuna oppilashuolto ja muita yhteistyötahoja, joiden lausuntoja käytetään oppimäärän rajaamisen tarpeen arvioimisessa. Moniammatillisen yhteistyöpalaverin valmisteltua asiaa, hyvinvointijohtaja tekee perustellun hallintopäätöksen oppimäärän rajaamisesta. Perusteluissa tulee ilmi, mitkä tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun ja mitä säännöksiä on sovellettu.

Rajattua oppimäärää opiskelevaa oppilasta opettaa Salmen koulun erityisluokan opettaja kyseisessä oppiaineen oppimäärässä sekä vastaa hänen arvioinnistaan.

2.3 Lukio

Yksilöllinen oppiminen ja opiskelijan oikeus ohjaukseen ja tukeen

Pyhäjärven lukion tavoitteena on, että opiskelija pystyy opiskelemaan täysipainoisesti koko lukion ajan, kykenee kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan sekä löytämään omat yksilölliset oppimisen tapansa ja vahvuutensa opiskelijana. Ohjauksen avulla autetaan ja tuetaan opiskelijaa kuulumaan ryhmään ja toimimaan ryhmän jäsenenä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva. Opiskelijaa ohjataan itsenäisyyteen ja vastuullisuuteen siten, että hän pystyy suunnittelemaan oman henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa, tunnistamaan opiskeluunsa liittyviä ongelmia ja etsimään tietoa saadakseen apua näihin ongelmiin. Ohjauksella lisätään opiskelijan itsetuntemusta ja edistetään opiskeluvalmiuksien kehittymistä ja opintojen sujumista. Tavoitteena on tukea opiskelijaa omaan ammatinvalintaan ja jatko-opintopaikkaan liittyvissä kysymyksissä, valinta- ja päätöksentekotilanteissa sekä ohjata ja tukea häntä erilaisissa elämäntilanteisiin liittyvissä kysymyksissä.

Opiskelijalla on oikeus ohjaukseen, joka on koko lukion henkilöstön yhteistyössä tehtävää pitkäjänteistä, vuorovaikutteista ja tavoitteellista toimintaa opiskelijan oppimisen, kasvun ja kehityksen tueksi. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamiseen hyödynnetään koko lukion henkilöstön ammattitaitoa.

Tuen tarve arvioidaan ja sitä koskevat ratkaisut ja lukiolain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian lukion alettua. Tavoitteena on varhainen tunnistaminen sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien vaikeuksien ennaltaehkäisy. Opiskelijalla on oikeus saada riittävää tukea heti, kun tuen tarve huomataan.

Monialainen yhteistyö ja osallisuus

Tuen suunnitteluun osallistuvat kaikki opiskelijan kanssa työskentelevät tahot, kuten ryhmänohjaaja, aineenopettajat, erityisopettaja, opinto-ohjaaja, koulukuraattori, koulupsykologi ja kouluterveydenhoitaja, ja toteuttamisesta vastaavat kaikki opiskelijaa opettavat opettajat. Opiskelijan tarvitsemien tukitoimien tulee olla kokonaisvaltaisia ja läpäistä kaikki oppiaineet. Tuen tulee olla joustavaa ja suunnitelmallista ja tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin opiskelija sitä tarvitsee.

Pyhäjärven lukion opetushenkilöstö ja opiskeluhuolto tekevät avointa yhteistyötä toistensa kanssa kaikessa opiskelijoiden kasvuun ja oppimiseen liittyvissä asioissa. Opiskelijalla tulee olla tieto siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea. Lukion henkilöstön vastuut ja työnjako on kirjattu lukion ohjaussuunnitelmaan sekä opetussuunnitelmaan.

Tavoitteena on, että opiskelija on ohjauksessa myös itse aktiivinen ja osallistuva. Siihen kuuluu muun muassa tavoitteellisen toiminnan suunnittelu ja sopivan suoritustavan valitseminen. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan koulun ja opiskelijakunnan toimintaan ja toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Mahdollisuus osallistua

ja olla osa yhteisöä lisäävät opiskelijan hyvinvointia. Tavoite yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin lisäämiseen näkyy myös koko koulun ryhmäytymisessä, jota pyritään tekemään lukuvuoden yhteisen aloittamisen ohella pitkin lukuvuotta erilaisin tempauksin ja teemapäivin.

Ohjauksen ja tuen vastuut ja menetelmät

Ohjauksen näkyvimpänä muotoina ovat ryhmänohjaajan tunnit, oppimistaitojen opintojaksot sekä opinto-ohjaajan tunnit ja ohjauskeskustelut. Nämä ohjauksen muodot tukevat toisiaan, mutta näiden lisäksi ohjausta tapahtuu myös aineenopettajien, opiskeluhoollon toimijoiden ja muun koulun henkilöstön toimesta.

Ryhmänohjaaja toimii ryhmänsä lähiohjaajana. Ryhmäohjauksen painopisteet ovat opiskelijoiden perehdyttäminen lukion toimintaan ja ryhmähengen luominen. Ryhmänohjaaja toimii myös ryhmänsä apuna erilaisten ryhmälle kuuluvien tapahtumien järjestämisessä.

Opinto-ohjauksen oppitunneista vastaa opinto-ohjaaja. Oppituntien lisäksi opinto-ohjaajat tapaavat opiskelijoita lukuvuosittaisissa, henkilökohtaisissa ohjauskeskusteluissa, joissa käydään läpi tulevaisuuden valintoja, ylioppilaskirjoituksiin ja opintojaksoihin liittyviä kysymyksiä. Opinto-ohjaaja vastaa yhdessä opiskelijan kanssa opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman päivittämisestä.

Pyhjärven lukion oppimistaitojen opintojaksoista vastaa erityisopettaja ja opintojaksojen sisältöjen toteutukseen osallistuvat myös aineenopettajat. Lukion 1. vuosikurssin opintojakso pitää sisällään opiskeluteknikoihin ja -välineisiin perehtymisen linkitetynä äidinkielen, matematiikan ja kielten opiskeluun sekä opintojen aikatauluttamisen ja elämänhallintaan perehtymisen. Toisen vuoden opiskelijoille suunnatulla oppimistaitojen opintojaksolla pääpaino on motivaatiossa, vahvuuksissa ja ryhmäytymisessä. Abivuonna puolestaan painotus on lukusuunnitelman teossa, ylioppilaskokeisiin ja lukion jälkeiseen elämään valmistautumisessa.

Aineenopettaja vastaa opettamansa oppiaineen opettamisesta, mutta toimii myös opiskelijoiden kasvun ja kehityksen ohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijoita lukiolaisuuteen kasvamisessa, joka pitää sisällään koulun käytänteiden omaksumisen, opiskelutaitojen kehittämisen ja tarvittaessa käyttäytymisen kehittämisen. Aineenopettaja on myös mukana tukemassa ryhmien yhteisöllisyyttä.

Muu opiskeluhoollon henkilöstö – kuraattori, koulupsykologi, kouluterveydenhoitaja ja kouluvalmentaja – antavat ohjausta tarpeen mukaan omiin aihepiireihinsä liittyen. Opiskelijoiden hyvinvoinnin, mielenterveyden ja arjen hallinnan tukemisessa opiskeluhoollon henkilöstöllä on merkittävä rooli. Opiskeluhoollon henkilöstö osallistuu aktiivisesti ryhmäytymispäivien suunnitteluun ja toteuttamiseen, järjestää välituntitoimintaa ja opiskelutuvan, jossa opiskelijoilla on mahdollisuus tehdä läksyjä tai rästiin jääneitä tehtäviä, vastaavana ohjaajana toimii kouluvalmentaja.

Oppimisen tuki

Opiskelijalla, jolla on vaikeuksia oppimisessa ja koulutuksen läpäisemisessä, on oikeus saada tukea oppimiseensa muun opetuksen ja ohjauksen lisäksi. Tärkeimpinä keinoina oppimisen tuen tarpeen kartoittamisessa ovat nivelvaiheen tiedonsiirtopalaverit ja kartoitukset. Peruskoulussa tehdyt erityisopetuspäätökset tulee arvioida lukiossa. Opetushenkilöstön ja huoltajien näkemykset tuen tarpeesta tulee ottaa huomioon.

Tukitoimia ovat aineenopettajan antama tukiopeetus, erityisopettajan antama opetus sekä erityisopettajan, opinto-ohjaajan tai muun henkilöstön antama tuki ja ohjaus.

- Pääsääntöisesti tukiopeetusta antaa aineenopettaja, joka tarvittaessa voi konsultoida erityisopettajaa. Aineenopettajan antama tukiopeetus keskittyy ainesisältöjen vahvistamiseen. Opiskelija voi itse pyytää tukiopeetusta suoraan aineenopettajalta tai aineenopettaja voi aktiivisesti suositella tukiopeetusta opiskelijalle. Aineenopettajan tulee oppituntien suunnittelussa ja toteutuksessa ottaa huomioon opiskelijan tuen tarpeet, esimerkiksi eriyttämällä tms.
- Erityisopettajan antama tuki on opiskelijan tuen tarpeiden kartoittamista ja opiskelua tukevien keinojen etsimistä. Erityisopetus tukee lukion aineenopetusta ja sitä toteutetaan joustavasti yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena. Myös lukion alussa tehtävät testaukset ja ylioppilaskokeissa tarvittavien erityisjärjestelyjen tarpeen arviointi kuuluvat tuen piiriin. Opiskelija voi myös itse pyytää tukea suoraan erityisopettajalta tai koulun henkilöstö voi ohjata opiskelijaa erityisopetuksen piiriin. Erityisopettajan antamasta osa-aikaisesta oppimisen tuesta ei tehdä erityisopetuksen päätöstä.
- Opiskelija voi saada tarpeen mukaan oppimisen tukea myös muulta henkilöstöltä ja opiskeluhuollon henkilöstöltä. Opiskelija voi myös itse hakeutua tarvittavan tuen piiriin.

Erityisopetus

Opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioon ottaen.

Erityisopetuksesta päävastuu on lukion erityisopettajalla, mutta tukimuodon ollessa syvällisempää ja perusteellisempää lähtökohtana on aina yhteistyö opiskelijan, opetushenkilöstön, opiskeluhuollon ja hoito- ja kuntoutusverkoston kanssa. Erityisopetus on oppimisen tukea systemaattisempaa ja tavoitteellisempaa. Erityisopetus voi olla opiskelutaitojen opettamista, tukea aikatauluttamiseen tai opiskelijan ohjaamista käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa. Erityisopettaja voi tukea opiskelijaa omaksumaan itsenäiseen työskentelyyn ja tavoitteelliseen opiskeluun vaadittavia taitoja, auttaa motivaatio-ongelmissa ja opastaa opiskelijaa oman toiminnanohjauksen kehittämiseen.

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Erityisopetuspäätöksen tekee hyvinvointijohtaja tai muu hallintosäännön määräämä viranhaltija. Erityisopettajan antamaa tukea ja ohjausta voidaan antaa opiskelijalle jo ennen

erityisopetuspäätöksen tekemistä. Erityisopetuksen tarvetta arvioidaan opintojen alussa ja säännöllisesti opintojen edetessä. Opiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin ja muihin palveluihin säädetään erikseen.

Tiedottaminen ja dokumentointi

Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen tiedotetaan tukitoimista, erityisopetuksesta ja oikeudesta tukitoimiin monikanavaisesti: vanhempainilloissa, Wilma-tiedotteilla, ryhmänohjaus- ja opinto-ohjaajan oppitunneilla sekä ottamalla suoraan yhteyttä opiskelijaan ja tämän huoltajiin. Myös aineenopettajat tiedottavat omilla oppitunneillaan tukitoimista ja ohjaavat opiskelijoita tarvittaessa niiden pariin. Lisäksi opiskelijoita ja huoltajia kannustetaan olemaan itse yhteydessä erityisopettajaan, ryhmänohjaajaan, opinto-ohjaajaan tai opiskeluhuollon henkilöön, jos he huomaavat tarvetta tukea opiskeluun.

Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opintosuunnitelma (HOPS), joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Tukitoimet kirjataan opiskelijan suostumuksella henkilökohtaiseen opintosuunnitelman pedagogisen tuen suunnitelmaan (PTS). Tukitoimien kirjaamisesta vastaa tukea antava henkilö. Pedagogisen tuen suunnitelman päivittämisestä vastaa erityisopettaja, ja sitä täydennetään ja päivitetään opiskelijan kanssa vuosittain. Opiskelijan tuen tarvetta arvioidaan opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä.

Ohjauksen ja tuen toteutumisen seuranta ja arviointi

Tuen ja ohjauksen toteutumista seurataan vuosittain tapahtuvissa henkilökohtaisissa opiskelijatapaamisissa. Tukimuotoja voidaan tarvittaessa vahvistaa, muuttaa tai lopettaa.

Pyhäjärven lukion opiskeluhuoltoryhmä kokoontuu ryhmänohjaajien kanssa kaksi kertaa lukuvuoden aikana käymään läpi eri vuosiluokkien kuulumiset. Tuolloin arvioidaan yleisellä tasolla tukitoimien ja erityisopetuksen tarvetta ja toteutumaa eri ryhmissä.

Ohjausta ja tukea arvioivassa palautekyselyssä, joka toteutetaan vuosittain opiskelijoille ja huoltajille, sisältää myös kysymyksiä tuen ja erityisopetuksen toteutumisesta. Kyselyllä kerätään tietoa ohjauksen ja tuen tavoitettavuudesta, toimivuudesta ja kehittämiskohteista. Kyselyyn vastaavat sekä opiskelijat että huoltajat. Kyselyn tulokset käydään läpi opiskeluhuoltoryhmässä keväisin.

3. Tuen jatkumo nivelvaiheissa

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus sekä toinen aste muodostavat lapsen ja nuoren kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Tätä vahvistetaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sujuvalla tiedonsiirrolla. Yhteistyöllä vahvistetaan myös lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan opetuksen järjestäjän johdolla.

Tuen jatkumon varmistamiseksi on keskeistä riittävä tieto oppilaan saamasta tuesta ja toimivista tukimuodoista ja tukitoimista. Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa, ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä.

Oppivelvollisen oppilaan siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle.

Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen, ohjauksen sekä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy oppilaan siirtyessä. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tietojen siirtäminen edellyttää suostumusta. Tiedonsiirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Opetuksen järjestäjät vastaavat tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Pyhäjärvellä oppilaan siirtyminen varhaiskasvatuksen puolelta esikouluun, esiopetuksesta alakouluun, alakoulun neljänneltä luokalta viidennelle luokalle, kuudennelta luokalta yläkouluun ja yläkoulun puolelta toiselle asteelle pyritään saamaan mahdollisimman joustavaksi. Uuteen ryhmään ja opettajaan tutustutaan etukäteen ja erityistarpeet tukitoimineen kartoitetaan/ otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan jo ennen koulun aloittamista tai uuteen ryhmään/ seuraavalle nivelvaiheelle siirtymistä.

Nivelvaiheissa koulun tehtävänä on tukea oppilaan eheän ja yhtenäisen oppimispolun rakentumista kaikissa esi- ja perusopetuksen siirtymävaiheissa. Yhteistoiminnan periaatteena on luottamuksellinen tiedonsiirto eri toimintayhteisöjen ja huoltajien välillä.

3.1 Varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen

Varhaiskasvatus lähettää helmikuussa tulevien esikoululaisten huoltajille tiedonsiirtolomakkeen täytettäväksi. Lomakkeella haetaan tietoa seuraavista lasta koskevista asioista:

1. ajattelu ja oppiminen
2. kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
3. itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
4. kielelliset ja matemaattiset valmiudet
5. osallistuminen ja vaikuttaminen
6. lapsen mielenkiinnon kohteet
7. lapsen vahvuudet
8. lapsen yhteistyötaidot
9. tuen ja rohkaisun tarve, huolenaiheet, ryhmässä toteutetut tukitoimet ja arvio niiden vaikutuksista
10. muuta huomioitavaa (allergiat, lääkitykset, elämäncatsomus, kaveritoiveet).

Kun huoltajat ovat täyttäneet lomakkeen, se käydään läpi varhaiskasvatuksen opettajan kanssa, minkä jälkeen lomake toimitetaan koululle.

Huhtikuun aikana koulu järjestää varhaiskasvatuksen kanssa tiedonsiirtopalaverit. Tiedonsiirtopalaverissa ovat mukana varhaiskasvatuksen opettaja lapsen sen hetkisestä ryhmästä, esikoulun opettajat, rehtori sekä mahdollisesti muita tärkeitä tuen järjestämisessä mukana olleita henkilöitä, kuten esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

3.2 Ikoselta Vikusiin

Pyhäjärvellä siirtyminen neljänneltä viidennelle luokka-asteelle tarkoittaa myös muuttoa Ilosen alakoulusta keskuskoululle, jonka yhteydessä myös viitoset ja kuutoset käyvät koulua. Neljäsluokkalaisten siirtyessä viidennelle luokalle järjestetään tiedonsiirtopalaveri maaliskuuhuuksa.

Tiedonsiirtopalaverissa käsitellään oppilaan koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyviä asioita. Esillä ovat oppilaan tuki, mahdolliset haasteet eri oppiaineissa sekä muut opetuksen ja koulunkäynnin kannalta tarpeelliset asiat. Palaverissa ovat läsnä nykyinen opettaja ja uusi opettaja, kuraattori, koulupsykologi, erityisopettaja, vararehtori sekä kouluterveydenhoitaja.

Ennen tiedonsiirtopalavereita neljäsluokkalaisten huoltajille lähetetään kirje, jossa kerrotaan tulevasta tiedonsiirtopalaverista, ja pyydetään kirjallinen lupa näihin. Toisena vaihtoehtona järjestetään palaveri, jossa huoltaja on mukana.

Neljäsluokkalaisten opettajat saavat täytettäväkseen lomakkeen, joka toimii runkona tiedonsiirtopalaverissa. Näillä palavereilla varmistetaan, että kaikki koulunkäynnin ja oppimisen kannalta oleelliset asiat siirtyvät uuteen kouluun, eikä tieto katkea välille.

Neljäsluokkalaisille järjestetään keväällä tutustumiskäynti Vikusten tiloihin. He tapaavat uuden opettajan ja näkevät tulevan luokkatilansa. Keväällä järjestetään myös avoimien ovien vanhempainilta, jolloin oppilaat voivat huoltajiensa kanssa käydä tapaamassa uutta opettajaa.

3.3 Alakoulusta yläkouluun

Oppilaiden siirtyessä alakoulun kuudennelta luokalta yläkouluun pidetään moniammatillinen tiedonsiirtopalaveri. Palaveria edeltää yläkoulun opinto-ohjaajan kevätlukukauden alussa jakamat tiedonsiirtolomakkeet, jonka oppilas, huoltaja, kuudennen luokan luokanopettaja ja alakoulun erityisopettajat täyttävät. Lomakkeet palautetaan yläkoulun opinto-ohjaajalle. Lomakkeilla kartoitetaan oppilaan koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet sekä oppimisen tuen tarpeet. Samalla luokanopettaja antaa suosituksia tulevaan 7. luokan ryhmäjakoon, jonka yläkoulun luokkajakotiimi tekee.

Tämän jälkeen järjestetään yllä mainittu tiedonsiirtopalaveri. Siinä ovat läsnä kuudennen luokan opettaja, alakoulun erityisopettaja, koulukuraattori, koulupsykologi, yläkoulun rehtori, opinto-ohjaaja, yläkoulun erityisopettajat ja terveydenhoitaja.

Oppilaskohtaisessa tiedonsiirrossa on opiskeluhoito mukana, mikäli huoltaja on antanut tähän kirjallisen suostumuksen kotiin lähetetyssä tiedonsiirtolomakkeessa. Alakoulun ja yläkoulun erityisopettajat pitävät lisäksi oman tiedonsiirtopalaverinsa oppimisen tukea tarvitseviin oppilaisiin liittyen.

Kuudesluokkalaisille järjestetään keväällä tutustumispäivä yläkouluun. Tällöin oppilaat pääsevät tutustumaan tuleviin luokkatovereihinsa ja luokanvalvojaansa sekä yläkoulun tiloihin. Tilat ovatkin toki suurelta osin tuttuja, koska viides ja kuudesluokkalaiset käyttävät useita yhteisiä tiloja yläkoulun kanssa. Keväällä pidetään myös yläkoulun avoin vanhempainilta, jolloin tulevien seitsemäsluokkalaisten huoltajat voivat tulla tutustumaan yläkoulun tiloihin ja opettajiin.

3.4 Yläkoulusta lukioon

Kaikille Salmen koulun 9.-luokkalaisille järjestetään lukiovierailu ennen kevään yhteishaun päättymistä. Tutustumispäivä on jatkumo 8.luokan keväällä ja 9.luokan syksyllä annettavalle lukioinfolelle sekä Jatkis-illalle, jossa toisen asteen oppilaitokset esittäytyvät peruskoulun päättävälle oppilaille ja huoltajille.

Pyhäjärven lukiossa aloittaville opiskelijoille lähetetään ennen lukuvuoden alkua Tervetuloa lukioon -kirje, jonka mukaan liitetään tiedonsiirtolomake opiskelijan ja huoltajien täytettäväksi. Lomake sisältää perustietojen lisäksi kysymykset

1. vahvuuksista opiskelussa ja koulunkäynnistä
2. sosiaalisista taidoista ja kyvystä toimia ryhmässä
3. oppimisen haasteista ja tarvittavasta tuesta
4. tukiopetuksen tarpeesta
5. terveydestä
6. odotuksista lukio-opintojen suhteen

Kotona täytettävän lomakkeen lisäksi yläkoulun erityisopettajia pyydetään lukuvuoden alussa täyttämään lomakkeet niiden opiskelijoiden kohdalta, joilla on ollut peruskoulun puolella tuen tarve. Tällä lomakkeella kartoitetaan opiskelijan tuen tarvetta sekä mahdollisia

oppimistutkimuksia ja muita lausuntoja, joilla on vaikutusta opiskeluun. Peruskoulusta lukioon siirtyvän opiskelijan saamat tukitoimet on myös kirjattu koulutuksen järjestäjän käytettävissä oleviin opiskelijan tukea koskeviin asiakirjoihin. Asiakirjat siirtyvät lukiokoulutuksen järjestäjälle oppivelvollisuuslain ja lukiolain perusteella.

Lomakkeet ja mahdolliset muut asiakirjat käydään läpi tiedonsiirtopalaverissa lukuvuoden alussa. Ensimmäinen tiedonsiirtopalaveri on opiskeluhuollollinen palaveri, jossa ovat mukana rehtori, opinto-ohjaajat, erityisopettaja, ryhmänohjaaja, opiskeluhuollon edustajat ja terveydenhoitaja. Toinen pedagoginen siirtopalaveri käsittelee opiskelijoiden pedagogisia tietoja ja palaveriin osallistuvat rehtori, aineenopettajat, ryhmänohjaaja, opinto-ohjaajat ja erityisopettaja.

Kevätlukukauden alussa opiskeluhuoltoryhmä kokoontuu opintojen välitarkasteluun kaikkien ryhmien kohdalla. Tähän palaveriin osallistuvat ryhmänohjaaja, opinto-ohjaajat, erityisopettaja ja opiskeluhuollon edustajat.

Muualta tuleville opiskelijoille lähetetään ennen lukuvuoden alkua myös Tervetuloa lukioon -kirje, jonka mukaan liitetään tiedonsiirtolomake opiskelijan ja huoltajien täytettäväksi. Oppimistutkimustietojen ja muiden lausuntojen lähettäminen on lähettävän koulun vastuulla. Mikäli lähettävältä koululta ei tietoja saada kohtuullisen ajan kuluessa, opinto-ohjaaja pyytää tietoja koululta tietojensiirtolomakkeen avulla.

Pyhjärven lukion aloittavat opiskelijat täyttävät opintojen alussa oma-arvion tuen ja ohjauksen tarpeesta. Tämän lisäksi aineenopettajat kirjaavat muistiin havaintoja lukionsa aloittavien opiskelijoiden mahdollisista haasteista ja tuen tarpeista. Lukion erityisopettaja teettää 1. vuosikurssin opiskelijoille syyslukukauden alussa Niilo Mäki Instituutin digilukiseulan, matematiikan alkukartoitustestin sekä tarvittaessa NMI:n yksilötestin. Opiskelijoilla on kuitenkin oikeus saada välittömästi tukea opintoihinsa, vaikka tarkempia testejä ei olisi vielä ehditty toteuttaa.

Lukion keskeyttävien opiskelijoiden tiedon siirrosta huolehtii opinto-ohjaaja, ja hän myös pyytää tarvittaessa erityisopettajalta opiskelijan tuen tarpeen tiedot välitettäväksi vastaanottavalle oppilaitokselle.

Lukuvuosittain järjestetään pedagogisten tukimuotojen lisäksi ryhmäytymistoimintaa kaikille lukiolaisille, mutta erityisesti huomioiden lukiossa aloittavat opiskelijat. Lukuvuoden ensimmäinen koulupäivä on ryhmäytymispäivä ja muuta ryhmäytymistä toteutetaan hyvinvointipäivänä kevätlukukaudella. Ryhmäytymispäivien suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat opettajat, opiskeluhuolto ja kouluvalmentaja sekä mahdollisuuksien mukaan kaupungin nuorisopalvelut.

3.5 Yläkoulusta ammatilliseen koulutukseen

Salmen koulun 9.-luokkalaiset vierailevat yläkouluaikana ainakin kahdessa alueen ammattiopistossa. Lisäksi järjestetään henkilökohtaisia tutustumisia ja koulutuskokeiluja tarvittaessa. Ammattiopiston opintojen rakennetta käydään läpi opinto-ohjaajan tunneilla ja

ammattiopiston vierailijoiden välityksellä. Jatko-opintoja käsittelevässä Jatkis-illassa lähiseudun toisen asteen oppilaitokset esittelevät toimintaansa oppilaille ja heidän huoltajilleen. Oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle (lukioon, ammatilliseen koulutukseen tai TUVA-koulutukseen) on varmistettava, että koulutuksen järjestämisen kannalta **välttämättömät tiedot** siirtyvät uudelle koulutuksen järjestäjälle. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata opiskelun sujuva aloitus ja tuen jatkuminen.

Peruskoulun päättöluokalla yhdeksännen luokan oppilaat täyttävät yhdessä huoltajan kanssa tiedonsiirtolomakkeen. Lomakkeen täyttämisessä ovat mukana tarvittaessa opinto-ohjaaja tai erityisopettaja. Lomakkeelle täytetään vain opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot (esim. erityisen tuen päätökset, pedagogiset asiakirjat, toimivat opetusjärjestelyt). Siihen ei kirjata diagnooseja, lääkityksiä tai hoitotietoja. Lomake toimitetaan toisen asteen oppilaitokseen viimeistään elokuun loppuun mennessä. Nivelvaiheen tiedonsiirtopalaverit järjestetään tarvittaessa opiskelijoista, joista on erityistä huolta.

4. Lähteet

Lukiolaki 714/2018: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2018/714>

Oppimisen tuen uudistus (OPH): <https://www.oph.fi/fi/oppimisen-tuen-uudistus>

Oppimisen ja ohjauksen tuen malli (Pyhäjärven lukion hanke): <https://aoe.fi/#/materiaali/5399>

Perusopetuslaki 628/1998: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1998/628>

Pyhäjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma: <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/27620339>

Pyhäjärven kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma:

<https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/32503454>

Pyhäjärven lukion opetussuunnitelma: <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/35148019>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2018/540>